

Оксана Ручинська

кандидатка історичних наук, доцентка

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Майдан Свободи, 4, 61022, Харків, Україна

Email: o.a.ruchynska@karazin.ua

ORCID: 0000-0002-6776-1598

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ГОЧІ РЕВАЗОВИЧА ЦЕЦХЛАДЗЕ

11 вересня 2022 року, трохи не добравши 60, пішов із життя Гоца Рєвазович Цєцхладзе — відомий історик-антикознавець, класичний археолог, редактор наукових видань, людина неабиякого організаційного таланту, особистість з великої літери. Сучасні енциклопедії визначають його як британського археолога грузинського походження. Він викладав курси з античної історії та археології у Лондонському університеті (Royal Holloway and Bedford College), був запрошений на місце професора класичної археології в Університет Мельбурна (Австралія).

В останні роки професор Г. Р. Цєцхладзе читав лекції в Оксфордському університеті (Linacre College), у Ноттінгемському університеті (Великобританія), у Міжнародному Грецькому Університеті (Салоніки, Греція), Бухарестському університеті (Румунія).

Як цитувати: Ручинська, О. Світлій пам'яті Гоці Рєвазовича Цєцхладзе. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Історія»*, вип. 61, 2022, с. 269-275.

How to cite: Ruchynska, O. In memory of Gocha Revazovich Tsetskhladze. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: History*, no. 61, 2022, pp. 269-275. (In Ukrainian)

У 2009 році Г. Р. Цецхладзе очолив центрально-анатолійську археологічну експедицію в Пессінунті (територія сучасної Турецької Республіки). Крім того він брав активну участь в археологічних розкопках у Півчварі, Цихідзірі/Бовокваті та Мцхеті, у Херсонесі, Патреї, Фанагорії.

Рис. 1. Проф. Гоча Р. Цецхладзе, Більськ, Полтавська область, Україна.

Головним напрямком його досліджень була Велика грецька колонізація VIII–VI ст. до н. е., в якому він перед усім головну увагу приділяв Причорноморському регіону. Пізніше його студії розширилися до вивчення колонізаційних процесів в загальних межах Середземноморського та Причорноморського регіонів. Всього його науковий доробок складає більше 300 наукових досліджень, включаючи монографії, статті, матеріали конференцій (список найважливіших публікацій Г. Р. Цецхладзе до 2012 р. див: Aristeas, 2012). В багатьох дослідженнях, в тому числі і в останніх, Г. Р. Цецхладзе звертав

особливу увагу на поліетнічний характер населення в Понтійському регіоні, розглядав різні моделі політичних, соціальних і культурних взаємовідносин греків та місцевого населення (Tsetskhladze, 2021), вплив на ці взаємовідносини ахеменідського фактора (Tsetskhladze, 2018, 2022).

Професор Г. Р. Цецхладзе захопився вивченням грецької колонізації ще у шкільні роки, коли жив зі своєю сім'єю в Грузії. Першими спробами в археології була його участь в експедиції, яка досліджувала давньоколхідський могильник V ст. до н. е. у Півчварі (керівник А. Ю. Кахідзе). У 1983 р. він вступив на історичний факультет Харківського університету (на той час Харківського державного університету імені А. М. Горького). Під час навчання Г. Р. Цецхладзе спеціалізувався по кафедрі історії стародавнього світу та середніх віків, його науковим керівником був відомий антикознавець професор В. І. Кадеєв. Під його керівництвом у 1988 р. Г. Р. Цецхладзе захистив дипломну роботу «Колхіда і Причорноморські міста у VI–I ст. до н. е.» (Sorochan, 2008). В роки навчання у Харківському університеті Г. Р. Цецхладзе отримав багатий досвід польової археології, оскільки брав активну участь у роботі Херсонеської археологічної експедиції університету. Саме в цей час він очолював студентське наукове життя на кафедрі і в нього прокинувся талант організатора студентських наукових конференцій. Шанобливе ставлення до своєї Alma Mater він проніс крізь все життя. Займаючись науковою, викладацькою діяльністю в кращих університетах Європи і світу, він все одно намагався підтримувати зв'язки з Харківським університетом. Так було у середині складних 1990-х років, і у березні 2020 року, коли перед широким розповсюдженням Covid-19, проф. Г. Р. Цецхладзе разом із проф. Дж. Харгрейвом завітали до кафедри історії стародавнього світу та середніх віків, де повинна була відбутися лекція Гочі Рєвазовича, спрямована на широку аудиторію студентів і колег. Нажаль, лекція через складні епідемічні умови не відбулась, але зустріч із членами кафедри була дуже широкою і відвертою.

Рис. 2. Проф. Гоча Р. Цецхладзе, проф. Джеймс Харгрейв та члени кафедри історії стародавнього світу і середніх віків ХНУ імені В. Н. Каразіна (13 березня 2020 р.).

По закінченні Харківського університету Г. Р. Цецхладзе деякий час працював у відділі археології та давньої історії Батумського науково-дослідного інституту і майже одразу вступив до аспірантури Інституту археології РАН (науковий керівник — відомий вчений-еллініст Г. А. Кошеленко). За стипендією фонда Сороса Г. Р. Цецхладзе отримав можливість навчатись в Оксфордському коледжі Белліол, ставши учнем сера Джона Бордмана, видатного вченого, археолога, фахівця в галузі античного мистецтва та матеріальної культури Давньої Греції. Під його керівництвом у 1998 р. в Оксфорді Г. Р. Цецхладзе захистив свою другу дисертацію (PhD in Classical Archaeology) за темою «Cultural History of Colchis (6th-2nd Centuries BC)». З цього моменту майже все своє життя він присвятив не лише вивченню спадщини давньогрецької цивілізації в Понтійському регіоні, але й використовував усі можливі заходи, аби поєднати вчених Східної і Зхідної Європи, які досліджували різні регіони античного Чорноморського басейну. Він стає організатором багатьох міжнародних конференцій, готує

огляди і рецензії на роботи колег-археологів, антикознавців зі Східної Європи, що дає, таким чином, європейській спільноті можливість познайомитися з результатами їх досліджень. Він починає видавати журнал «Ancient West & East», мета якого полягає у вивченні античної цивілізації разом із варварськими народами, які жили на її периферії як на сході, так і на заході греко-римського мікрокосму. Завдяки його зусиллям та таланту дослідники з різних країн Європи об'єдналися на Понтійському конгресі, велике значення в якому мають результати досліджень східноєвропейських вчених. Ми повинні завдячувати професору Г. Р. Цецхладзе за ідею створення спільноти дослідників, які займаються античним Причорномор'ям та Середземномор'ям як єдиним регіоном. Перший такий конгрес відбувся у 1997 р. у Варні — «Greeks and Romans in the Black Sea and the Importance of the Pontic Region for the Graeco-Roman World». Крайній VII Конгрес — «The Black Sea: Hub of Peoples and Cultures (8th Century BC – 5th/6th Century AD)», який довгий час відкладався, спочатку через Covid-19, потім через смерть проф. А. Аврама (вшануванню його пам'яті було присвячено VII Понтійський конгрес) (Tsetskhladze, 2022a), все ж таки відбувся 26-30 вересня 2022 року в Салоніках. На ньому повинна була відбутися презентація колективної збірки, присвяченої 30-річному ювілею перебування Г. Р. Цецхладзе в Європі та його внеску в об'єднання вчених Європейського Заходу та Сходу. На жаль, ювілейна збірка перетворилася на вшанування пам'яті професора Гочі Ревазовича Цецхладзе (Boardman J., Hargrave J, Avram A. (†), 2022). Пам'ять про цього видатного вченого, і про світлу і добру людину залишиться назавжди!

Список джерел та літератури / List of sources and literature

Boardman J., Hargrave J, Avram A. (†) (eds.). *Connecting the Ancient West and East*. Studies presented to prof. Gocha R. Tsetskhladze. Vol.1-2, Leuven, Paris, Bristol, 2022.

Podossinov, A. V. К 50-летию Гочи Ревазовича Тсетскхладзе. *Аристей*, т. 6, 2012, с. 271-277. (In Russian)

Подосинов, А. В. К 50-летию Гочи Ревазовича Цецхладзе. *Аристей*, т. 6, 2012, с. 271-277.

Šorochan, S. B. *Kafedra istorii drevnego mira i srednich vekov Kharkovskogo natsionalnogo universiteta imeni V. N. Karazina. K 30-letiu*. Kharkiv, 2008. (In Russian)

Сорочан, С. Б. *Кафедра истории древнего мира и средних веков Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина. К 30-летию*. Харьков, 2008.

Seventh International Congress on Black Sea Antiquities. *The Black Sea: Hub of Peoples and Cultures (8th Century BC – 5th/6th Century AD), Dedicated to the Memory of Prof. Alexandru Avram, Thessaloniki, 26-30 September 2022, The international Hellenic University*, in: Tsetskhladze, G. R. (ed.). Abstracts of papers. Thessaloniki, 2022a.

Tsetskhladze, G. R. Classical Archaeology of the Pontus in the Archaic Period. Some Current Problems and Prospective Solutions, in: Colombi, C., Parisi, V., Dally, O., Guggisberg, M. A. (eds.). *Comparing Greek Colonies. Mobility and Settlement Consolidation from Southern Italy to the Black Sea (8th-6th Century BC). Proceedings of the International Conference (Rome, 7-9.11.2018)*. Berlin, Boston, 2022, pp. 522-564.

Tsetskhladze, G. Darius Crossing the Sea: The Achaemenid Factor in the Bosphoran Kingdom, in: *Istoria antichnogo mira I srednevekov"ia v universitetakh Ukrainy. K 40-letiu kafedry istorii drevnego mira I srednikh vekov KhNU imeni V. N. Karazina. Tezisy dokladov Mezhdunarodnoi nauchnoi konferencii (Kharkov, 25-26 oktabria 2018)*. Kharkov, 2018, s. 71-76. (In English)

Tsetskhladze, G. Darius Crossing the Sea: The Achaemenid Factor in the Bosphoran Kingdom, В сб.: *История античного мира и средневековья в университетах Украины. К 40-летию кафедры истории древнего мира и средних веков ХНУ имени В. Н. Каразина. Тезисы докладов Международной научной конференции (Харьков, 25–26 октября 2018 г.)*. Харьков, 2018, с. 71-76.

Tsetskhladze, G. R. Greeks, Locals and Others Around the Black Sea and its interland. Recent Developments, in: Tsetskhladze, G. R., Avram, A., Hargrave, J. (eds.). *The anubian Lands between the Black, Aegean and Adriatic Seas (7th Century BC–10th Century AD). Proceedings of the Fifth International Congress on Black Sea Antiquities, Belgrade, 17–21 September 2013*. Oxford, 2015, pp. 11-42.

Tsetskhladze, G. R. Pontic Greeks and Locals: Subterranean Dwellings Once Again Pontic Greeks and Locals: Subterranean Dwellings Once Again, in: Manoledakis, M. (ed.). *Peoples in the Black Sea Region from the Archaic to the Roman Period: Proceedings of the 3rd International Workshop on the Black Sea in Antiquity held in Thessaloniki, 21-23 September 2018*. Oxford, 2021, pp. 149-184.

Oksana Ruchynska

Candidate of History, Associate Professor

V. N. Karazin Kharkiv National University

4 Svobody Sq., 61022, Kharkiv, Ukraine

Email: o.a.ruchynska@karazin.ua

ORCID: 0000-0002-6776-1598

**IN MEMORY
OF GOCHA REVAZOVICH TSETSKHLADZE**

Текст надійшов до редакції 15.09.2022.

The text was received by the editors 15.09.2022.

Текст затверджено до друку 16.09.2022.

The text is recommended for printing 16.09.2022.